

1.GİRİŞ

Ülkemizde İlahiyat Fakültelerinde, İlköğretim Din Kültür v Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümlerinde ve İmam-Hatip Liselerindeki meslek dersleri içinde, Arapça dersi bir anlamda anahtar konumundadır. Başta Kur'an ve Hadis olmak üzere dinî kaynaklar Arapçadır. Bu nedenle meslekî metin/diyalogları okuyup anlayabilmek için bu dili öğrenmek gerekmektedir. Bunun yanında Arapça konuşan insanlarla sözlü ve yazılı iletişim kurma isteği de söz konusudur. Bu sebeplerle Arapça öğretiminde hangi yöntemlerin kullanılacağı önemli bir konudur.

Bu çalışmada, Arapça nasıl öğretileceği üzerinde durulacak, kısaca Arapça öğretiminin amaçlarından, kitaplarından bahsedilecek ve ayrıntılı olarak öğretim yöntemleri açıklanacaktır.

2.ARAPÇA ÖĞRETİMİNİN AMAÇLARI

Eğitimde,

“niçin öğreteceğiz?” sorusunun cevabı eğitimin amaçlarını;

“nasıl öğreteceğiz?” sorusunun cevabı, öğretim yöntemlerini;

“ne ile öğreteceğiz?” sorusunun cevabı, eğitim araç ve gereçlerini;

“eğitimin sonunda ne kadar öğrettik?” sorusunun cevabı ise ölçme ve değerlendirme konusunu oluşturur.

Öncelikle şunu ifade etmekte yarar vardır: Arapça bizler için bir yabancı dildir ve öğretimi yapılırken çağdaş yabancı dil öğretimi ile ilgili kurallara da uyulmalıdır. Bu nedenle, (özellikle başlangıç döneminde), tüm yabancı dil öğretiminde kabul edilen dört temel beceri olan, dinleme, anlama, okuma, konuşma, yazma becerilerinin kazandırılması hedeflenmelidir. Dolayısıyla Arapça öğretiminin genel amaçları şunlar olmalıdır:

1. Düzeyine uygun, okuduğu Arapça metinleri anlama.
2. Dinlediği bir Arapça konuşmayı anlama.
3. Arapça sözlü iletişim kurma.
4. Arapça yazılı iletişim kurma.
5. Arapça basılmış yayınları izleme.
6. Öğrenmekte olduğu Arapçayı kullanmaya istekli olma.

Öğretim programının unsurlarından, eğitim durumları veya öğretim süreçleri, "belirlenen amaçlara nasıl ulaşılır?" sorusunun cevabı olan, öğretmen -öğrenci etkileşimini,

¹ 24-25 Aralık 2011'de İstanbul'da DEM ve AKDEM tarafından düzenlenen "İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Sempozyumu"nda "Arapça'yı Nasıl Öğretelim?" başlıklı bildiri.

² www.mehmetzekiaydin.com E-posta: mehmetzekiaydin@gmail.com

araç-gereç ve öğretme yollarını ifade eder.³ Burada Arapça öğretim yolları üzerinde durulacaktır. Ancak, öğretme yollarından önce öğretme ilkelerini açıklamakta yarar vardır.

Öğretme, herhangi bir öğrenmeyi kılavuzlama veya sağlama faaliyetidir.⁴ Eğitimciler öğrenmenin etkisini artırmak için öğrenme ilkeleri belirlemişlerdir. Daha önce ifade edildiği gibi Arapça bizler için bir yabancı dildir. Bu sebeple diğer yabancı diller için geçerli olan öğrenme ve öğretme ilkeleri, yöntem ve teknikleri Arapça için geçerlidir. Arapça öğretiminde ve genel olarak tüm yabancı dillerin öğretiminde dikkat edilmesi gereken ilkeler özetle şöyledir.

3.YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE TEMEL İLKELER

1. Yabancı dil öğretiminde kazanılan gerekli dört temel beceri;

- a) Dinleme-anlama,
- b) Okuma-anlama,
- c) Yazma,
- d) Konuşma becerileridir.

Dil öğrenimi, bu dört temel becerinin işlevsel bütününden oluşmaktadır. Dili bir iletişim aracı olarak kullanmayı öğretirken bu temel becerilerin birlikte öğretilmesi gerekmektedir.

2. Öğretim etkinlikleri önceden plânlanmalıdır. Öğretim etkinlikleri yıllık, ünite ve günlük ders plânları olmak üzere üç aşamada plânlanır. Dikkatli bir plânlama, başarılı bir öğretim için büyük önem taşır.

3. Öğretilecek konular basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru sıralanmalıdır.

4. Görsel ve işitsel araçlar kullanılmalıdır.

5. Derslerde anadili gerekli durumlar dışında kullanılmamalıdır. Yabancı dil derslerinde öğrencilerin öğrenilen dili daha çok duymaları ve kullanmaları önem taşır. Bu nedenle, derste öğrenilen dille iletişim sağlanmalı, ancak mecbur kalınca ana dil kullanılmalıdır.

6. Bir seferde bir tek yapı öğretilmelidir. Her derste bir yapı ya da cümle üzerinde durulmalı, birden fazla bilgi verilmemelidir. Bir konu öğretilmeden başka konulara geçilmesi veya konu üzerinde çok bilgi verilmesi öğrenimde verimi azaltır.

7. Verilen bilgilerin günlük hayata aktarılmasına çalışılmalıdır.

8. Öğrencilerin derse daha etkin katılımı sağlanmalıdır.

9. Öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır.

³ Fatma Varış, **Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara 1988 s.342.

⁴ Selahattin Ertürk, **Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara 1975, s.93.

10.Öğrenciler dili kullanmaya teşvik edilmeli ve cesaretlendirilmelidir.⁵

4.YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE GENEL İLKELER

Yukarıda açıklanan temel ilkeler dışında kalan genel ilkeler aşağıda madde halinde belirtilmiştir.

1. Öğretime dinleme ve konuşma becerilerini geliştirme ile başlanması,
2. Öğrencilerin temel cümle kalıplarını öğrenmesinin ve ezberlenmesinin sağlanması,
3. Kullanılan dilin öğretilmesi,
4. Öğrencilerin yeni dil alışkanlıkları kazanmasına yardımcı olunması,
5. Öğrenilen dilin seslerini en iyi şekilde çıkarmalarının öğretilmesi,
6. Amaç dil ile ana dil arasında sorun olan ses ve yapıların öğretilmesi,
7. Öğretim materyallerinin kolaydan zora doğru sıralanıp sunulması,
8. Yeni cümle kalıplarının bilinen kelimelerle öğretilmesi,
9. Öğrencilere öğrendiklerini kullanma imkânının tanınması,
10. Yeni bir yapıyı sunmadan önce örnekler verilmesi,
11. Başlangıç düzeyinde öğrenci hatalarının hemen anında düzeltilmesi,
12. Bir seferde bir tek sorunla uğraşılması,
13. Amaç dilin, o dili ana dili olarak konuşan kişilerin konuştuğu gibi öğrenilmesi,
14. Öğretilen dilin kültürünün de öğretilmeye çalışılması,
15. Sınıf içi bireysel farklılıkların dikkate alınması,
16. Öğrencilerin sınıfta daha çok konuşma yapmalarına imkân sağlanması,
17. Bütün bilinenlerin öğretilmeye çalışılmaması,
18. Öğrencilere sorumluluk verilmesi ve öğrencilerin bireysel çalışmalar için bilgilendirilmesi ve bu çalışmaların öğrencilerin farklı yönelişlerine cevap verecek olmasına dikkat edilmesi,
19. Dersi plânlarken derse çeşitlilik getirmeye dikkat edilmesi,
20. Öğrenci başarısını ölçerken sadece öğretilenlerden sorulması; öğretilmeyen konularla ilgili soruların sorulmaması, şeklinde genel ilkeler özetlenebilir.⁶

5.ARAPÇA ÖĞRETME YOLLARI

Öğretme yolları; öğretme yaklaşımları, öğretim yöntemleri ve öğretim tekniklerinden oluşur.

Öğretme yaklaşımı; Öğretimde amaçlara ulaşabilmek için, tüm öğrenme durumları göz önünde tutularak, yöntemlerin seçimine yön veren genel bir öğretme yoludur.

⁵ Özcan Demirel, **Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler**, Ankara 1990, s.23-26.

⁶ Demirel, **Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler**, s.26-27.

Öğretim yöntemi; Öğretimde amaçlara ulaşabilmek için, tekniklerin, işlenecek konunun, araç-gereç ve kaynakların bir bütünlük oluşturacak biçimde düzenlenerek hizmete sunulmasında izlenen bir öğretme yoludur.

Öğretim tekniği; Öğrencilere belli bir içeriği sunmada, öğretim etkinliklerinin düzenlenmesinde izlenen özel bir yoldur.⁷

Arapça öğretiminde yabancı dil öğretiminde kullanılan tüm yaklaşım, yöntem ve teknikler uygulanabilir. Burada Arapça öğretiminde kullanılacak öğretim yolları açıklanacaktır.

6.ÖĞRETME YAKLAŞIMLARI

6.1. BİLİŞSEL ÖĞRENME YAKLAŞIMI

Bilişsel öğrenmenin özelliği, yeni bilgilerin depolanarak daha önce öğrenilenlerle bütünleşmesidir. Böylece anlamlı bir öğrenme meydana gelir. Yeni bir öğrenmenin olabilmesi için de daha öncekilerinin tam olarak öğrenilmiş olması gerekir. Bu da zihinsel bir algılama sürecini gerektirir. Zihinsel algılama süreci öğrencinin, dil kurallarını kendince belirlediği üretici bir süreçtir. Bu süreçte öğrenci doğru olanları onaylar, yanlış olanları ise değiştirir. Bu değişimi, dili duyarak ve dilde okuyarak yapabilir. Bu nedenle sınıfta yabancı dilin kullanılması ve kullandırılması şarttır. Özetle, dil öğrenimi bir alışkanlık ürünü değildir.

Kullanım Özellikleri:

1. Yabancı dil öğrenme bir alışkanlık süreci değil, bilinçli olarak kuralları öğrenme sürecidir.
2. Ayrıca telaffuz öğretimine yer vermeye gerek yoktur.
3. Duyduğunu anlama becerisi geliştirilmelidir.
4. Grupla çalışma ve bireysel eğitim desteklenir.
5. Yabancı dilin dilbilgisi kuralları öğretilirken, tümevarım ve tümdengelim yöntemleri beraberce kullanılmalıdır.
6. Dört temel beceri öncelik sonralık sırasına göre değil önemine göre eşit olarak geliştirilmelidir.
7. Sınıfta ana dilin kullanılmasına ve çeviriye izin verilir.
8. Bütünlüğü sağlamak için gerektiğinde görsel ve işitsel araçlardan, gerektiğinde diğer tekniklerden yararlanılmalıdır.
9. Öğrenme ortamının olumlu oluşu, sınıf içi etkileşim, öğretmenin tutumu, öğrenme için çok önemlidir.⁸

⁷ Mehmet Zeki Aydın, **Din Öğretiminde Yöntemler**, 2011 Ankara, s.12.

⁸Komasyon, **Let's Speak English Teohes's Book 1**, Ankara, 1993, s.11-12; Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler. s.42-43.

6.2. İLETİŞİMCİ YAKLAŞIM

Öğretmenin yönlendiriciliğinde, öğrenciler arası etkileşime dayanan ve özgüveni geliştirmeyi ön plânda tutarak, öğrenci ilgisini sürekli canlı tutmayı ve böylece eğitim programındaki hedeflere ulaşmasını amaçlayan öğrenci merkezli bir yaklaşımdır.⁹

İletişimci yaklaşım, dille iletişim kurulmasında dilbilgisi kurallarının yanında bazı kullanım ve konuşma kurallarının da olduğunu vurgular. Dil öğrenmenin temelinde yatan ana amaç, dilin asıl işlevi olan yazılı-sözlü iletişimin sağlanmasıdır. Buna göre, dilin kurallarından çok bir iletişim aracı olarak kullanılması önemlidir. Dil öğretiminde kurallara uygun cümle aşaması son aşama olmalıdır. Dil öğrenme sürecinde öğrencinin geçirdiği zihinsel süreç önemli bir yer tutar. Bu yaklaşıma göre, öğrenciler kalıpları ezberlemek yerine, öğrendiklerini anlamaya ve kavramaya yönlendirilir. Geçirdiği zihinsel süreç sonrasında amaç, anladıklarını ve kavradıklarını uygulama sahasına koymalarını sağlamaktır.

İletişim öğrencinin cümleler kurmasıyla değil, bu cümleleri sınıflandırması, sorular sorması, bir görüş ifadesi haline getirmesiyle gerçekleşir.

Kullanım Özellikleri:

1. Öğrenci için bir anlam taşıyan sözlü ve yazılı iletişim etkinliklerine ağırlık verilir.
2. Öğretim öğrenci merkezlidir.
3. Öğretim etkinlikleri çoğunlukla karşılıklı diyalog, grup çalışması, taklit, problem çözme ve eğitsel oyunlarla öğrenime dayalıdır. Bu etkinliklerin temeli, öğrencilerin bilgilerini veya fikirlerini birbirlerine aktarmasına veya sadece sosyal amaçla konuşmalarına dayalıdır.
4. Öğretimde, yabancı dilde yazılmış ve günlük hayatta kullanılan materyaller kullanılır.
5. Öğretmen hem anadiline, hem de öğrettiği yabancı dile hâkim olmalıdır.
6. Öğretmen derslerde öğrencilere amaçlarına uygun bir iletişim kurmaları için yardımcı olur.¹⁰

7.ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

7.1. DİLBİLGİSİ - ÇEVİRİ YÖNTEMİ

Bu yöntemin esası, tercüme ve dilbilgisi kurallarını öğretmektir. 20. yüzyıl başlarına kadar çok kullanılan bu yöntemde konuşma becerisinin geliştirilmesine önem verilmez.

⁹İletişimci Yaklaşımla ilgili geniş bilgi için bak; Yusuf Budak, **İletişimci Yaklaşımın Yabancı Dil Eğitim Programlarındaki Yeri**, HÜ SBE YL Tezi, Ankara 1992.

¹⁰Komisyon, Let's Speak English Teohes's Book 1; Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler, s.43; Mehmet Hengirmen, **Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi**, Baskı yeri ve tarihi yok. s. 31-36.

Kullanım Özellikleri:

1. Öğrencilere ilk önce okutulacak pasajlarda dilbilgisi kalıpları öğretilir. Dilin kurallarını öğretmek esastır. Daha sonra verilen metin incelenerek dilbilgisi öğrenilir.
2. Sınıf içinde çoğunlukla anadil kullanılır. Öğretilen yabancı dil, anadile göre daha az kullanılır.
3. Kelime dağarcığının geliştirilmesine önem verilir. Kelime öğretiminde ezber yöntemi kullanılır. Kelime dağarcığı seçilen metinlerden sağlanır.
4. Karışık ve zor gramer yapılarının, anadilde, çok ayrıntılı ve uzun açıklamaları verilir. Çünkü dilin öğrenilmesi gramerin ya da düzenli cümle kalıplarının öğrenilmesi ile mümkündür. Kurallar öğretilirken birbirinden bağımsız cümle kalıpları, fiil çekimleri ve çeviriler ağırlıktadır.
5. Çeviri okuma işleminden sonra yapılır. Önceleri kolay klasik, sonraları da daha zor ve karmaşık eserlerin çevirileri yapılır.
6. Okutulan metnin içeriği, öğretilen dilbilgisi yapılarının bir alıştırması niteliğindedir. Yani metnin anlamı fazla önem taşımaz.
7. Yapılan alıştırmaların amacı, birbiri ile ilişkisi olmayan cümleleri yabancı dilden anadile çevirmektir.
8. Telaffuza pek fazla önem verilmez. Yani söyleyiş alıştırmalarına hemen hemen hiç yer verilmez.¹¹

7.2. DÜZVARIM YÖNTEMİ

Bu yöntem, dilbilgisi-çeviri yöntemine karşı bir tepki olarak 1950'lerde ortaya çıkmıştır. Bu yöntemde, yalnızca öğrenilen dilin kullanılması gereklidir. Bu sebeple dil öğretiminde tercüme gereklidir. Dil önce kulakla işitilecek, dille pekiştirilecek ve okunduktan sonra tahtaya yazılacaktır. Bu yöntemin başarısında, görerek öğrenme ve örneklendirme oldukça önemlidir.

Kullanım Özellikleri:

1. Dersler genellikle kısa bir diyalog ya da girişle başlar.
2. Önce sözlü öğretim yapılır. Bu amaçla dilbilgisi yapıları ve yeni kelimeler sözel olarak öğretilir.
3. Kelime öğretimi, görsel araçlarla, tanımlamalarla ya da pantomimle yapılır.
4. Dilbilgisi kuralları tümevarım yöntemiyle öğretilir. Ayrıca dilbilgisinin görsel yolla, göze hitap edilerek anlatılması, anlamlı bir ortamda öğretilmesi istenir.
5. Öğretilen yabancı dil yoğun bir şekilde kullanılır.

¹¹Komasyon, Let's Speak English Teohes's Book 1; Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler, s.23-33; Hengirmen, Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi. s. 17-19.

6. Bu yöntem konuşmaya çok önem verdiğiinden, dilin telaffuzunun öğretimine ilk birkaç hafta boyunca oldukça çok zaman ayrılır. Yeni dilbilgisi yapıları öğretilirken devamlı dinleme ve tekrara yer verilir.

7. Sınıf içinde ana dilin kullanımına ve çeviriye izin verilmez.

8. Öğretmenin öğretilen yabancı dili çok iyi bilmesi ve konuşması istenir.

9. Okuma öğretimi, dilbilgisini pekiştirmekten çok zevk için yapılır. Okuma parçaları, öğretilen yabancı dili konuşan ülkenin kültürüyle ilgilidir.

10. Öğrenciler derse aktif katılırlar, fakat öğretim öğretmen merkezlidir.¹²

7.3. KULAK DİL ALIŞKANLIĞI, GÖRSEL - İŞİTSEL YÖNTEM

Önceleri kulak-dil alışkanlığı adı verilen bu yönteme zamanla görsel - işitsel yöntem denilmiştir.

Kullanım Özellikleri:

1. Yeni dilbilgisi yapıları, diyaloglar şeklinde sunulur.

2. Yapılar sıraya konmuştur ve tek tek öğretilir.

3. Dil öğreniminde tekrar, taklit ve ezber önemlidir. Öğrenciden alınan doğru cevap, anında tekrarlanarak olumlu pekiştireç verilir. Alışkanlık kazanması bakımından olabildiğince fazla alıştırma yer verilir.

4. Dilbilgisi kuralları tümevarım yoluyla öğretilir, hemen hemen hiçbir dilbilgisi açıklaması yapılmaz.

5. Dinleme ve konuşma ağırlıklı olmak üzere, dilde doğal öğrenme sırası izlenir. (Dinleme, konuşma, okuma, yazma).

6. Anlamlı bir bütünlük içerisinde öğretilen kelimeler sınıflandırılır.

7. Öğretilen konuların kalıcılığını sağlamak için karşılaştırmalı analiz (çözümleme) yapılır.

8. Bu yöntem konuşmaya ağırlık verdiği için, daha çok öğretim materyali kullanılır.

9. Telaffuza önem verilir. Başlangıçta mekanik ve biçime dayalı ön okuma için belirli bir süre ayrılır.

10. Öğretilen yabancı dili konuşan ülkenin kültürel yapısı hakkında da öğrencilere bilgi verilir. Dilin sürekli değişim içinde olduğu vurgulanır.

11. Sınıf içinde anadilin konuşulmasına izin verilmez.

12. Temel yapı ve kelime öğretiminde alıştırma kullanılır.

13. Öğretilecek konuların seçimi, öğretilen dilin dikkatlice analiz (çözümleme) yapılması üzerine oturtulmalıdır.¹³

¹²Komasyon, Let's Speak English Teohes's Book 1; Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler, s.33-34; Hengirmen, Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi, s.20-22.

7.4. TELKİN YÖNTEMİ

Öğrenciye rahat oturma imkânlarının hazırlandığı, sanki dil öğrenmiyor da öğreneceği dilin konuşulduğu bir mekânda geziyor veya dinleniyor hissini verildiği ve sonra kendisinin ifade etmesi, konuşmasının istendiği ilkesine dayanan bir öğretim yöntemidir.¹⁴

7.5. GRUPLA DİL ÖĞRETİMİ YÖNTEMİ

Dil öğrenen grup öğretmenle direkt muhatap olmaz. İçlerinden bir temsilci öğretmene danışır. Öğrenilecek konular bu danışan öğrenci ile tartışılır. Böylece öğrencinin çekingenliği giderilmiş olur.¹⁵

7.6. SESSİZLİK YÖNTEMİ

Ders sessiz bir ortamda öğretmenin hareketlerini işaret etmesi, sonra onu seslendirmesi ile başlar. Öğrenciler hareketleri kendi kendilerine algılamaya çalışırlar. Sonra yoğun bir kelime öğrenimine geçilir ve cümleler kurulur.¹⁶

7.7. FİZİKSEL TEPKİ YÖNTEMİ

Bu yöntem, fiziki tepkinin konuşmadan önce geleceği temeline dayanır. Öğretmen, bir kelimeyi söylerken, onun anlamını fiziki olarak gösterir. Öğrenci de aynı sesleri duyduğu zaman aynı tepkide bulunur. Bu nedenle, bu yöntemde öğretim emir kipleri ile başlar. Dersler ilerledikçe resim vb. araçlardan faydalanılır. Bu yöntem, daha çok başlangıç düzeyindeki Arapça öğretiminde kullanılabilir.¹⁷

7.8. SEÇMELİ (EKLEKTİK) YÖNTEM

Seçmeli yöntem, yöntemler karması ya da yöntem zenginliği anlamında kullanılmaktadır. Bu yönteme göre, öğretmen her yöntemin uygun yönlerini, yeri geldikçe öğrencinin ihtiyacına, yaşına, eğitim düzeyine vb. faktörlere göre kullanılır. Genellikle kelime öğretiminde düz varım yöntemine, dilbilgisi kurallarını öğretmede bilişsel öğrenme yöntemine, konuşma becerisini kazandırmada kulak-dil alışkanlığı ve iletişimci yaklaşıma

¹³ Komisyon, Let's Speak English Teohes's Book 1; Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler, s.37-42; Hengirmen, Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi, s. 28-29.

¹⁴ Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler, s. 50-52; Hüseyin Akıncı vd. **Modern Usullerle Arapça Serisi Öğretmen Kılavuzu**, Ankara1993, s.6-7.

¹⁵ Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler, s. 50-52; Akıncı vd. Modern Usullerle Arapça Serisi Öğretmen Kılavuzu, s.6-7.

¹⁶ Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler, s. 50-52; Akıncı vd. Modern Usullerle Arapça Serisi Öğretmen Kılavuzu, s.6-7.

¹⁷ Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler, s. 50-52; Akıncı vd. Modern Usullerle Arapça Serisi Öğretmen Kılavuzu, s.6-7.

ağırlık verilir. Ancak hangi yaklaşımı veya yöntemi kullanacağına öğretmen kendisi karar verir.¹⁸

Seçmeli yöntem bir yöntemden çok, yöntem seçme tekniğidir. Yeni bir yöntemin oluşabilmesi için seçme aşamasından sonra bilgilerin birleştirilmesi (sentez) gerekir. Ayrıca her öğretmenin kendine göre bir yöntem seçmesi öğretmenin çok olduğu okul ve kurumlarda karışıklığa yol açabilir.¹⁹ Çünkü öğrenciler öğrenimleri süresince tek bir öğretmenle ders yapamayabilirler. Bu sebeple tüm öğretmenlerin sık sık bir araya gelip amaca en uygun yöntemleri veya yöntemlerin faydalı gördükleri yönlerini birlikte seçmeleri ve onları uygulamaları gerekir.

Kullanım Özellikleri:

1. Dil öğrenimi öğrencilerde istek uyandırması bakımından, anlamlı ve gerçek hayatla ilişkili olmalıdır.

2. Çabuk ve etkili bir dil öğrenimi için, öğretmenin ve öğrencinin çeviriden kaçınması ve Arapça düşünmeye yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu da çok alıştırmaya yapmakla sağlanır.

3. Anadil olabildiğince az kullanılmalıdır.

4. Dil öğreniminde anlamlı ve iletişime yönelik alıştırmalar, mekanik alıştırmalardan daha yoğun olmalıdır.

5. Yabancı dili düzgün kullanabilmek için okuduğunu anlama becerisi kazandırılmaya çalışılmalıdır.

6. Sürekli ve kalıcı bir kelime öğrenme becerisi, anlamlı ortamlar oluşturularak ve gerçek hayata dönük anlamlı cümlelerle kazandırılabilir.

7. Öğrencinin hazır bulunuşluk durumuna göre, dört temel beceri (dinleme, konuşma, yazma, okuma) birlikte geliştirilmeye çalışılmalıdır.

8. Öğrencinin neye ihtiyacı olduğunun belirlenmesi, öğretmenin atacağı ilk adım olmalıdır.

9. Her dersten önce, dersin amacının ve niçin öğrenilmesi gerektiğinin açıklanmasında fayda vardır.

10. İletişime yönelik olarak doğruluk ve kullanılabilirlik çok önemlidir. Bunun yanında sözel olmayan ama iletişime anlam kazandıran jest-mimik-ses tonu-vurgu-kültürel tavırlar gibi diğer değişkenlere de gereken önem verilmelidir.

11. Öğretimde daima basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta doğru bir sıra izlenmelidir.

¹⁸ Demirel, Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler, s.48

¹⁹ Hengirmen, Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi, s.37.

12.Öğrenciler arasında bireysel farklılıklar olduğu unutulmamalıdır.²⁰

8.ARAPÇA DERSİNİN İŞLENİŞİ

Yabancı dil öğretiminde dört temel dil becerisi olan dinleme-konuşma, okuma-yazma becerilerini geliştirmek önemlidir. Bu temel dil becerilerinin öğretilmesinde, ana dili öğrenen kişi gibi, önce dinleme, sonra konuşma daha sonra da okuma ve yazma becerileri öğretilenektir. Başlangıçta bu dört temel beceriye aynı oranda yer verilir. Ancak ileri seviyede belli bir beceriye ağırlık verilebilir. Söz gelimi kişi ileri seviyede konuşmaya ağırlık verebileceği gibi, amacına göre okuduğunu anlama becerisi geliştirmeye ağırlık verebilir. Bu genel kurallar Arapça için de geçerlidir.

8.1.DİNLEME ÖĞRETİMİ

Yabancı dil öğretiminde zor gelişen becerilerden biridir. Dinleme öğretiminde amaç, öğrencilerin yabancı dildeki sesleri tanıması vurgulama ve tonlamaların neden olduğu anlam değişikliklerini fark etmesi ve konuşmacıdan gelen mesajı tam ve doğru olarak anlamasını sağlamaktır. Dinleme öğretimi, normal hızda konuşulduğunda küçük ayrıntıların anlaşılmasından çok, genel bir bilginin alınmasını sağlamaya yöneliktir. Dinleme öğretimi çalışmaları yapılırken öncelikle hedefin belirlenmesi gerekir. Bu çalışmalarda amaç, sadece dinleme değil, aynı zamanda duyulanın anlaşılmasını sağlamaktır. Daha sonra sıra öğrencide hangi davranışları geliştireceğimize karar vermeye gelir. Genel olarak dinleme anlama ile ilgili davranışlar şunlardır:

1. Dinlemeden önce, başlık, resim ve diğer ipuçlarına bakarak metnin konusunu tahmin etme.
2. Dinlediği metinde geçen olayın nerede, ne zaman ve nasıl olduğunu, oluş sırasına göre söyleme/yazma,
3. Dinlediği metinde geçen kişilerin tutum ve düşüncelerini söyleme/yazma.
4. Dinlediği metnin ana fikrini söyleme/yazma.
5. Dinlediği metnin konusunu ayrıntılı olarak söyleme/yazma.
6. Dinlediği metinde geçen kelimelerin anlamını tahmin etme.
7. Dinlediği metni kendi cümleleriyle başkalarına aktarma.
8. Dinlediği metinde geçen kelimelerin yapılarının ve kullanışlarının nasıl olduğunu söyleme/yazma.

Dinleme Öğretiminde İzlenecek Sıra

1. Dinleme Öncesi Etkinlikler:
 - a. Tanıtma: Dinlenecek konu hakkında genel bilgi verilir.

²⁰Komasyon, Let's Speak English Teohes's Book 1; Demirel; Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler, s.48-50.

b. Tahminde bulunma: Öğrencilere dinleyecekleri konunun başlığı, konu ile ilgili resimler ve diğer ipuçları verilir. Böylece öğrenciler dinleyecekleri metnin\diyaloğun ne olduğunu tahmin edebilirler.

c. Sahnenin oluşturulması: Bu, özellikle başlangıç seviyesindeki öğrenciler için oldukça önemlidir. Öğrencilerin dinleyecekleri metnin\diyaloğun olayları resimlerle, varsa filmlerle veya öğretmenin hareketleri ile gösterilmeye çalışılır.

Konunun özelliğine göre konuda geçen kelimeler veya cümleler (ayakkabı, defter, gömlek vb.) gösterilerek, (gülmek, ağlamak, üşümek, koşmak vb.) uygulanarak öğrenciyi tarif edilmelidir.

d. Yeni kelimelerin öğretimi: Dinlenecek metinde geçen yeni kelimeler ve cümle yapıları öğretilir.

e. Genel soruların yöneltmesi: Dinlenecek metinle ilgili genel birkaç soru sorulabilir. Bunlar yapıldıktan sonra dinlemeye geçilir.

2. Dinleme anındaki etkinlikler:

a. Öğretmen metni yüksek sesle okur. Eğer varsa araç gereç kullanılır. Bu çalışma dil laboratuvarlarında gerçekleştiriliyorsa öğrencilerin sadece dinlemeleri istenir.

b. Öğrencilerden metni dinlerken önceden belirlenmiş bazı sesleri tanımasını istenebilir. (Burada eğer öğretmen araç gereç kullanıyorsa, durdurup öğrencilere, duydukları seslerle ilgili olarak, seslerin telaffuz ediliş biçimlerini, farklı sesleri ayırt edemediklerini sorar ve onlara rehberlik eder.)

c. Başlangıç seviyesindeki öğrencilerle ders yapılıyorsa, telaffuzun doğru olarak öğrenilmesine yardımcı olmak için tekrar alıştırmalarına yer verilebilir.

d. Daha ileri seviyedeki öğrencilerle ders yapılıyorsa, öğrencilere dinleme sırasında kısa notlar almaları söylenebilir. Amaç, dinlemeden önce ya da dinleme sonrasında verilen sorulara cevaplar bulmaktır. Bu çalışma dinlediğini anlama becerisini geliştirmeye yöneliktir.

3. Dinleme sonrası etkinlikler:

a. Dinlenen metinle ilgili ayrıntılı sorular sorulur ve bunlara cevaplar istenir.

b. Dinlenen metnin ana hatlarını içerecek şekilde, sözlü ya da yazılı olarak kısa bir özet yaptırılır.

c. Dinlenen metinle ilgili olarak eğitsel oyunlara ve iletişimsel çalışmalara yer verilir.

Bu çalışmalar;

1. Giriş ve gelişme kısmı dinlenen bir hikâyenin sonuç kısmının söylenmesi veya yazılması,

2. Dinletilen metnin resimlerle ifade edilmesi,

3. Karmaşık olarak verilen cümle ya da resimlerin, dinleme sonrası olayın, metindeki oluş sırasına göre sıraya dizilmesi,

4. Dinlenenlerin yazılması ya da dikte ettirilmesi,

5. Dinlemede eksik verilen cümlelerin tamamlanması,

6. Başlığı olmayan metne uygun başlık önerilmesi,

7. Metinde boş bırakılan yerlerin tamamlanmasıdır.

Bu çalışmalar sonunda da ölçme ve değerlendirme yapılmalıdır.

8.2.KONUŞMA ÖĞRETİMİ

Yabancı dil öğretiminde genel amaçlardan biri, belki de en önemlisi öğrencilerin öğrendikleri dili anlaşılır bir şekilde konuşabilmesidir.

Konuşma becerisini geliştirmek için aşağıdaki alıştırmalar yapılabilir:

1. Dilin kurallarını ve yapılarını öğrenmek için mekanik olarak konuşma alıştırmaları yapılmalıdır. Bu, ilk önce duyduğunu tekrar şeklinde, sonra da çevirme şeklinde yapılabilir. Olumlu cümleleri olumsuz veya soru cümlesine vb. değiştirme alıştırmalarına, çevirme alıştırmaları denilir.

2. Önceleri düşünülmeden yapılan alıştırmaların yerine düşünerek yeni cümleler kurma şeklinde alıştırmalar yaptırılır.

3. Öğrencilerin öğrendikleri konularla ilgili olarak arkadaşlarıyla benzer diyaloglarla konuşma alıştırmaları yapması sağlanır.

4. Öğrencinin bir konuda konuşma hazırlanarak sınıfa sunması sağlanabilir. Örneğin, öğrencinin kendi evini tanıtmayı veya evine nasıl gidip geldiğini (yol tarifi) anlatması şeklinde bir konuşma yapması mümkündür.

5. Sınıf içi münazaralar yapılabilir.

6. Öğrencilerin küçük bir oyunu sergilemeleri sağlanabilir.

7. Kelime bulma oyunu oynanabilir. Örneğin, öğretmen veya bir öğrenci bir tanınmış kişinin adını aklından tutar, diğer öğrenciler onun özelliklerini söylerler. Aklından tutan kişi "doğru, yanlış, evet, hayır" şeklinde cevap verir. Böylece o kişiyi bulmaya çalışırken öğrendiği kelime ve cümleleri kullanırlar.

8. Öğrenciler bildikleri masal, hikâye ve fıkraları anlatabilirler.²¹

8.3. TELAFFUZ ÖĞRETİMİ

Telaffuz, seslerin, harflerin ve kelimelerin söyleniş biçimidir. Dil öğrenme, o dildeki sesleri doğru çıkarmakla ve kelimeleri doğru söylemekle başlar. Arapça öğretiminde, telaffuz öğretimi önemli bir yer tutar. Bunun sebebi, alfabe farkıdır.

²¹ Demirel, Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler, s.111-113.

Arap alfabesindeki birçok harf Türk alfabesinde bulunmamaktadır. Bunun yanında benzer harflerin bile telaffuzları farklıdır. Bu sebeple Arapça öğretiminin başında harflerin gerçek şekliyle telaffuzunun öğretilmesi önemlidir. Burada diğer dillerden farklı olarak Arap alfabesinin özelliğinden dolayı harflerin mahreçlerinden (çıkış yerlerinden) çıkartılarak telaffuzu için şöyle bir yol izlenebilir.

1. Harflerin mahreçleri açıklanır,
2. Öğretmen harfleri tek başına ve harekeli olarak telaffuz eder. Varsa kayıttan da dinletir,
3. Öğrenciye söylettirilir,
4. Yanlışlar düzeltilinceye kadar tekrar ettirilir.

Arapça okumak için sadece harfleri mahreçlerine uygun okumak yetmemektedir. Harekeleri ve diğer okuma işaretleri ile birlikte Arapça okuma öğretiminde iki yöntem uygulanmaktadır.

1. Tümevarım yöntemi.
2. Tümdengelim yöntemi.
3. Tümevarım yöntemi:

Bu yöntemin üç şekli vardır.

a. Harften başlayarak öğretme usulü: Harflerin önce isimleri öğretilir. Sonra harfler harekeli ve diğer işaretlerle birlikte okutulur öğretime devam edilir. "Elif, be, ta, se, cim" gibi.

b. Sesten başlayarak öğretme usulü: Burada sesler ön planda tutulur. Sesleri zamanla bir araya getirerek öğrencinin kelimeye geçmesi, oradan da cümleler kurması sağlanır. "E,I,U,BE, BI, BU" gibi.

c. Heceden başlayarak öğretme usulü: Burada hecelerin öğrenimine öncelik verilir. Arapça'da kelimeler genelde iki veya daha fazla heceden oluşur. Ancak tek heceli kelimeler de vardır. Kelimeler hecelere bölünürken daha ziyade med harfleri kullanılır. Sonra heceler birleştirilip kelimeler ve cümleler oluşturulur. "Men, mâ bâb, dem, yed, fi" gibi.²²

Tümdengelim yöntemi:

Bu yöntem iki şekilde uygulanabilir.

a. Kelime ile öğretme usulü: Burada öğretime kelime ile başlanır. Bilinenden bilinmeyene doğru yol almak için sınıf içi ve sınıf dışı öğretim etkinliklerinde çeşitli etkinlikler gerektiren tedbirler alınır. Örneğin, öğretilecek kelimelerin resim veya maketleri öğrenciye gösterilir. Sonra da kelime düzgün ve açık bir telaffuzla öğrenciye söylenir. Öğrenci, aldığı ses ile şekil arasındaki ilişkiyi derhal kavrar ve kelimeyi öğrenir. Bu sırada

²² Akıncı vd. Modern Usullerle Arapça Serisi Öğretmen Kılavuzu, s. 15-16.

kelime levhalar üzerine veya yazı tahtasına yazılır. Böylece öğrenci duyar, görür ve söyler. Bu şekilde önce kelimeler öğretilir. Sonra da harflere geçilir.

b. Cümle ile öğretme usulü: Öğretime cümleden başlanır. Bu bir deyim de olabilir. Sonra, ilavelerle bu cümle büyütülür. Örneğin, "Huna Ahmed" "Huna Ahmed yelabu" "Huna Ahmed yelabu'l kurate" "Huna Ahmed yelabu'l-kurate mea'sadigi". Bu usulde;

1. Önce öğretmen kısa cümleler kurar ve yeterince tekrar eder.
2. Öğrenci aynı cümleleri tekrar eder.
3. Telaffuz yanlışlığı düzeltilir.
4. Sonra cümleler kelimelerine ayrıştırılır.²³

8.4. OKUMA ÖĞRETİMİ

Okuma, öğrencinin konuşma ve yazma becerilerini geliştirmesi yönünden önemlidir. Bir yabancı dili gerçek anlamda öğrenebilmek okuma becerisini geliştirmeye bağlıdır. Okuma yoğun ve yaygın okuma olarak ikiye ayrıldığı gibi, sesli ve sesiz olarak da ayrılabilir.²⁴

Okumadan amaç anlamadır. Okunan metnin anlaşılması ve anlaşılan metnin başkalarına anlatılabilmesi için dört aşamalı bir yol izlenebilir.

1. Metin bir iki kez bilgisayar vb. den dinletilir veya öğrenci metni sesli olarak okur. Bu aşamada amaç, metnin tamamını gözden geçirerek konusunu anlamaktır.
2. Çözümleme (analiz) aşamasında metin parçalanarak cümle ve paragraflar üzerinde ayrıntılı olarak durulur.
3. Bireşim (sentez) aşamasında öğrenilen tüm cümle ve paragraflar birleştirilerek, bir bütün olarak metnin anlamı ortaya çıkarılır.
4. Kontrol aşamasında öğretmen, öğrencilere sorular sorarak, metnin doğru anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol eder.²⁵

8.5. YAZMA ÖĞRETİMİ

Yabancı dil öğretiminde dört temel beceriden birisi olan yazma öğretimi, sözlü iletişim kadar önemlidir. Sözlü iletişimde hatalar hoş görüyle karşılanırken yazmada hata pek kabul edilmez. Yazma öğretimi üç şekilde gerçekleştirilebilir.

1. Kontrollü yazma: Burada amaç, öğrencilere dildeki kelimeleri ve yapıları doğru şekilleriyle yazma imkânı vermektir. Bunun için şu alıştırmalar yapılabilir.

a. Verilen cümlelerdeki bazı kelimelerin yerlerinin değiştirilmesi.

²³ Akıncı vd. Modern Usullerle Arapça Serisi Öğretmen Kılavuzu, s.6-7.s.16-17.

²⁴ Hengirmen, Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi, s.50. Demirel, Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler, s.120.

²⁵ Hengirmen, Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi, s.51.

b. Verilen bir yapının başka bir yapıya dönüştürülmesi. Örneğin, verilen bir metinde geçen tüm birinci tekil şahıs zamirleri, 3. tekil şahıs zamirlere değiştirilmesi.

c. Verilen örnek bir diyalog veya metnin anahtar kelimeleri kullanarak yeniden yazdırılması.

d. Düzensiz olarak verilen cümleleri sıraya koyma veya yeniden yazma alıştırmaları.

e. Verilen sorulara bir bütünlük içinde cevaplar hazırlama.

f. Yarım bırakılmış bir cümlenin tamamlanması yaptırılabilir.²⁶

2. Dikte yapma:

a. Ders izlendikten sonra, bu derse ait metin veya diyalog ev ödevi olarak verilir.

Öğrenci bunun yazılışını öğrenir

b. Bir sonraki derste öğretmen metni okur ve öğrencilere dağıtır.

d. Öğrenciler yanlışları düzeltir.

e. Daha sonra aynı metin veya diyalog asıl metinle karşılaştırılarak yanlışlar düzeltilir.²⁷

3. Serbest yazma: Öğrenilen dil kalıpları ve kelimeleri kullanmak amacıyla kompozisyon, mektup, kısa hikâye, şiir, makale vb. yazılar hazırlayarak serbest yazma çalışması yapılabilir.

8.6. DİYALOG ÖĞRETİMİ

Arapça öğretiminde önemli bir yer tutan diyalog öğretiminde aşağıdaki basamaklar izlenebilir.

1.Öğrencilere konuşmanın geçtiği sahenin varsa resmi, yoksa figürler aracılığıyla diyalogla ilgili ön fikir verilir.

2.Ders kitapları kapalı olduğu hâlde, diyalog kayıttan dinletilir veya öğretmen tarafından okunur.

3.Öğrencilere diyalogla ilgili (Nerede geçiyor?, Kaç kişi var?, Konuşanlar bay mı bayan mı?, Hangi konudan bahsediyorlar? vb.) sorular sorulur.

4.İkinci, üçüncü, dördüncü kez diyalog okunur ve sorular tekrarlanır.

5.Öğrencilerin ilk cümleyi tekrar etmeleri istenir. Doğru tekrarlayabilirlerse ikinci, üçüncü cümleye geçilir, değilse birinci cümle doğru telâffuz edilinceye kadar öğretmen tarafından veya kayıttan tekrarlanır.

Bu durum, tüm cümleler öğrenciler tarafından doğru olarak tekrarlanıncaya kadar devam eder.

²⁶ Komisyon, Let's Speak English Teohes's Book 1; Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler. s.127.

²⁷ Hengirmen, Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi , s. 73.

6. Kitaplar açılır ve öğrenciler tarafından diyalog önce sessiz, sonra yüksek sesle okunur.

7. Diyalogdaki konuşmacı sayısı kadar öğrenci ile diyalog tekrar okunur.

8. Diyalog birkaç kez öğrenciler tarafından canlandırılır.

9. Öğrencilere bilmedikleri kelimeler sorulur ve bunlar öğretilir (Kelime öğretimi başlığındaki açıklamalar ışığında).

10. Diyalogun iyice anlaşılması için diyalogda geçen konuşmalarla ilgili (Kim, ne, nerede, nasıl, niçin yaptı/ söyledi? vb.), sorular sorulur.

11. Öğrencilerden (diyalogda geçen kişi sayısınınca gruplara ayrılarak) benzer yeni diyalog yazmaları ve onları canlandırmaları istenir. Böylece öğrencilerin hem dinleme anlama, hem konuşma hem de yazma becerilerini geliştirmesi sağlanır.

12. Diyalogda geçen dil bilgisi kuralları, konuda geçtiği kadar, ayrıntıya inmeden açıklanır.

13. Diyalogdaki dil bilgisi konuları ile ilgili alıştırmalar bol miktarda yaptırılır.

8.7. KELİME ÖĞRETİMİ

Dil öğrenme, bir anlamda kelime öğrenimi demektir. Dil bilgisi kurallarını öğrenmenin bir sınırı varken kelime öğrenmede sınır yoktur. Bu sebeple günümüzde okullarda kelime öğretimine ağırlık vermek önem kazanmıştır. Eskiden olduğu gibi kelimelerin bir liste hâlinde anlamlarıyla birlikte ezberlenmesi yoluyla öğrenilmesinden vazgeçilmiştir.

Kelimelerin anlamı, tümden gelini yoluyla metin/diyalogun anlam bütünlüğü içinde ya da bir iletişim bütünlüğü içinde öğretilmeye çalışılmalıdır.

Kelime öğretiminde yararlanılabilecek etkinlikler şunlar olabilir:

1. Gerçek nesnelere göstererek

2. Jest ve mimiklerle

3. Yapılabilecek hareketleri (yürümek, koşmak, gülmek vb.) bizzat göstererek

4. Daha önce öğrenilen kelimeleri kullanarak yapılan açıklamalarla

5. Eş ve zıt anlamlar yardımıyla

6. Fotoğraf, resim, poster, tahtaya yapılan çizimler vb. yardımıyla

7. Uygunsa birleşik cümleleri anlamlı parçalara bölerek

8. Sözlük yardımıyla

Bu etkinliklerden yararlanılarak öğretilen kelimelerin bir cümle veya metin içinde kullanılmasının gösterilmesi yararlıdır. Bundan sonra kelimeler cümle içinde kullanılarak pekiştirilebilir

8.8. DİLBİLGİSİ ÖĞRETİMİ

Arapça öğretiminde önemli bir yer tutan dilbilgisi öğretiminde aşağıdaki basamaklar izlenebilir.

1. Her konunun dil bilgisi/yapı bölümü işlenirken programda belirtilen sıraya uyulmakla beraber, gerekli görülen durumlarda yer değiştirme yapılabilir.

2. Dil bilgisi kurallarının öğretimi yalın hâlde değil; metin/diyalog ve alıştırmalarda bol örnekler aracılığıyla kullanılmalıdır. Öğrenciye doğrudan dil bilgisi kuralları verme yerine, bol alıştırmaya yaptırılarak meleke kazandırılmalıdır.

3. Önceki ünitelerde geçen dil bilgisi kurallarının unutulmaması için yer hatırlatıcı alıştırmalar yaptırılmalıdır.

4. İhtiyaç görülen yerlerde kurallar çok kısa bir şekilde verilmelidir.

5. Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını ezberlemelerinden çok, dili meleke hâline getirerek öğrenmeleri ve kullanmaları amaçlanmaktadır.

9.DERS İŞLENİŞİYLE İLGİLİ GENEL İLKELER

1. Arapça öğretimde öğrenci merkezli yaklaşım esas olmalıdır. Bu bakımdan öğretim sürecinde öğrencinin aktif katılımı esastır.

2. Dili bir iletişim aracı olarak kullanmayı öğretirken, dört temel becerinin (dinleme-konuşma-okuma-yazma) birlikte öğretilmesi esastır. Ancak hazırlık düzeyinde dinleme ve konuşma becerilerinin kazandırılmasına önem ve öncelik verilmelidir.

3. Konular basitten karmaşığa, somut kavramlardan soyuta doğru öğretilmelidir.

4. Mümkün olduğunca görsel ve işitsel ders araçları, eğitim durumlarına göre birlikte veya ayrı ayrı kullanılmalıdır.

5. Arapça dersinde, öğrencilerin Arapça'yı daha çok duymaları ve kullanmaları esastır. Bu sebeple öğretmen, derste Arapça iletişim kurmaya özen göstermeli, gerekmedikçe Türkçe konuşmamalıdır.

6. Sınıf içi uygulamalarda, her seferinde bir tek kelimeyi, işlevi ya da cümle yapısını öğretmek temel ilke olmalıdır. Özellikle başlangıç düzeyinde temel bilgiler ve kavramlar, ayrıntılara girilmeden verilmelidir.

7. Arapça'da cümle yapısı ve hareke ayrı bir önem taşır. Bu bakımdan önceleri harekeli basit metin/diyaloglar okutulmalı, daha sonra hareke azaltılarak öğrencilerin harekesiz metin/diyalogları okumaları sağlanmalıdır.

8. Hazırlık sınıfından itibaren sözlük kullanma alışkanlığı kazandırılmalıdır.

9. Öğrenciler, kendi aralarında dili kullanmaya teşvik edilmeli ve cesaretlendirilmelidir.

10. Bir konu için ayrılacak süreye, öğretmen karar verecektir. Konunun uzunluğuna ve öğrencinin durumuna göre karar verirken ortalama olarak 10 saatin dağılımı aşağıdaki şekilde olabilir:

- a. 3 saat metin/diyalog
- b. 1-2 saat dil bilgisi
- c. 3-4 saat alıştırmalar
- d. 2 saat yazı ve telâffuz çalışması

10.ARAPÇA DERS KİTAPLARININ ÖZELLİKLERİ

Arapça dersinin içeriği, metin/diyalog, alıştırmalar ve dil bilgisi konuları ile yazı ve telâffuz çalışmalarından oluşmalıdır. Kitap yazarları şu hususları göz önünde bulundurmalıdır:

Metin/Diyalog

1. Başlangıçta metin/diyaloglar kısa, anlaşılır, basit ve ağırlıklı olarak günlük hayatta çok kullanılan konuları içerirken, üst seviyelerde ise amaca göre konular değişebilir.

2. Metin/diyaloglar, basitten karmaşığa doğru aşamalı olarak sıralanmalıdır.

3. Başlangıçta metinler çoğunlukla diyalog şeklinde, konuşmaya ve belli kalıpları öğretmeye yönelik olmalıdır.

4. Metin/diyaloglar, yaşayan Arapça'yı yansıtacak şekilde düzenlenmelidir.

5. Her konu bir metin/diyalogla başlamalı, belirlenen dil bilgisi konularında hangisi amaçlanmışsa metin içerisinde o konuyla ilgili örnekler bulunmalıdır.

6. Metin/diyalogların sonunda metnin anlaşılmasına yönelik sorular bulunmalıdır.

7. Metin/diyaloglar orijinal Arapça kaynaklardan alınmalıdır.

Alıştırmalar

Metin/diyalogların daha iyi anlaşılması ve metin/diyalog içinde verilmesi amaçlanan cümle yapısı ve dil bilgisi konusunun kavratılarak pekiştirilmesi için sınıf düzeyi ve konuların özelliği de dikkate alınarak yeteri kadar alıştırmaya yer verilmelidir.

Alıştırma örnekleri:

1. Bir dizi kelime arasından eş veya zıt anlamlı kelimeyi seçip işaretleme.
2. Karışık verilen kelimelerden anlamlı ve basit cümleler oluşturma.
3. Karışık olarak verilen bir dizi cümleyi anlam bakımından uygun bir şekilde sıralama.
4. Cümle içinde boş bırakılan yerlere cümlenin yapısı ve anlamına uygun fiil, fail, meful, harfi cer, zamir, işaret ismi vb. getirme/yerleştirme.
5. Cümlede geçen isimlerin yerine zamir getirme.
6. Verilen metin/diyaloglar ile bir resmi eşleştirme.
7. Bir dizi resim/ filmde yer alan olayı, öğrendiği cümle kalıpları ile ifade etme.

8.Soru cümlelerine cevap, cevap cümlelerine soru yazabilme, düz cümleleri soru cümlesi hâline dönüştürme.

9.Olumlu cümleyi olumsuz, olumsuz cümleyi olumluya çevirme.

10. Verilen bir parçadaki çoğul cümleleri tekil, tekil olanları da çoğula, müzekker olanları müennese, müennesleri de müzekkere çevirme.

11. Anlam ve dil bilgisi bakımından çoktan seçmeli cevaplardan doğruyu bulma.

12. Bir metin/diyalogda geçen fiillerin zamanım ve şahıslarını değiştirme.

13. Verilen cümlelerin anlam ve dil bilgisi bakımından doğru ve yanlış olanlarını işaretleyerek yanlışları düzeltme.

14. Metin/diyalogları basit cümlelerle sözlü ya da yazılı olarak özetleme.

15. Verilen bir dizi cümle grubu içinden anlam bakımından ilgisiz olanını işaretleme.

16. Bir cümlenin sonunda boş bırakılan yere verilen bir dizi cümleden anlam veya dil bilgisi bakımından uygun olanını seçme.

17. Deyim, atasözü veya bir cümleyi basit ifadelerle açıklama.

18. Öğretmenin okuduğu bir metin/diyalogu tekrar etme,

19. Öğretmenin okuduğu bir metin/diyalogu yazma,

20. Harekesiz bir cümle veya metni harekeleme,

21. Gösterilen film, resim, harita vb. hakkında konuşma/yazma,

22. Verilen bir konuyla ilgili, sınıf düzeyine uygun basit kompozisyon çalışması yapma.

Dil bilgisi

1. Dil bilgisi konuları bir sistem içinde kademeli olarak verilmelidir.

2. Dil bilgisi konuları önce metin/diyalog içinde verilmeli, alıştırmalarla da uygulamalı olarak pekiştirilmeli ve sonunda kural olarak açıklanmalıdır.

3. Fiiller topluca çekim yapılarak değil, alıştırma ve cümleler içinde bolca kullanılarak kavratılmalı; öğrencinin çok sayıda alıştırma yapması ve bunları cümle içinde kullanması sağlanmalıdır.

4. Başlangıçta günlük hayatta çok karşılaşılan sahih ve sülâsî fiillerin kullanılmasına özen gösterilmelidir.

5. Dil bilgisi konularında sınıf seviyesinin üstünde ağır, tartışmalı az kullanılan ayrıntılara girilmeyip basit, anlaşılır ve çok kullanılan kurallar verilmelidir.

11.ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Arapça öğretiminde yapılacak sınavlar ve ölçme değerlendirilmede şu hususlara uyulmalıdır:

1. Her konuyu, üniteyi ve dönem sonunda belirtilen genel ve özel amaçları sınavacak

ölçme soruları uygulanmalıdır.

2. Ölçme araçları, amaç ve davranışların bütünü kapsamalıdır.

3. Sorular, kolaydan zora doğru sıralanmalıdır.

4. Aynı ve benzer davranışları ölçen sorular bir araya getirilmelidir. Değişik konularla ilgili sorulardan, aynı konu ile ilgili olanlar bir arada bulunmalıdır.

5. Ölçme araçlarından sınıf içi uygulamalarda öğretim amacıyla yararlanılmalıdır. Her sınav sonunda ortaya çıkan eksikliklerin giderilmesi için tamamlayıcı etkinliklere yer verilmelidir.

6. Her sınavda, dinleme anlama, kelime bilgisi, yapı bilgisi, okuma ve yazma becerilerini ölçmeye yönelik sorular bulunmalıdır. Bu amaçla aşağıdaki soru şekillerine yer verilebilir:

1. Çoktan seçmeli

2. Doğru-yanlış

3. Ne, niçin, nerede, nasıl..? Gibi açık uçlu,

4. Yorum gerektiren,

5. Cümle genişletme,

6. Bağlaç bulma, yerleştirme,

7. Özet tamamlama,

8. Cümle tamamlama,

9. Anlam/dil bilgisi yönünden yanlışları bulma,

10. Cümle kurma (karışık şekilde tüm kelimeler verilerek anahtar kelimeler verilerek, eşleştirme yoluyla),

11. Daha önce/sonra, ne olduğunu /olacağını tahmin etme,

12. "Evet/Hayır" cevaplı,

13. Listeleme (fiiller, düşünceler)

14. Sınıflandırma (kelimeler, isimler),

15. Listeden seçme,

16. Eş anlamlı cümleyi veya kelimeyi bulma,

17. Verilen tanıma uygun kelimeyi bulma,

18. Zıt anlamlı kelimeyi bulma,

19. Doğru sıfat, edat vb. bulma,

20. Eşleştirme,

21. Yerine kullanılan kelimeyi bulma,

22. Anlam yönünden ilişkili kelimeleri gruplandırma,

23. Verilen cevap cümlelerine soru hazırlama,

24. Öğretmenin okuduğu bir metin/diyalogu öğrencinin tekrar etmesi,
25. Okunan bir metin/diyalogu öğrencinin kendi cümleleri ile anlatması,
26. Öğretmenin okuduğu bir metin/diyalogu öğrencinin yazması,
27. Harekesiz bir cümle veya metnin harekelenmesi,
28. Gösterilen film, resim, harita vb. hakkında konuşma/yazma,
29. Verilen herhangi bir konuda konuşma,
30. Verilen herhangi bir konuda kompozisyon yazma.

12.DİLBİLGİSİ Mİ KONUŞMA MI ÖĞRETELİM TARTIŞMASI

Ülkemizde yabancı dil öğretim yöntemleri içinde en çok tartışılan konuların başında dilbilgisi öğretimi gelir. Bu yüz yılın başlarında dil öğrenmek, gramer öğrenmek şeklinde anlaşılıyordu. Buna tepki olarak bazı dilciler, anadilini öğrenen bir çocuğu örnek vererek dilbilgisine gerek olmadığını ileri sürmüşlerdir. Bu görüş yeni öğretim yöntemleri arayışlarına sebep olmuştur.²⁸

Yabancı dil öğreniminde dilbilgisi öğreniminin gereksiz olduğunu söylemek yanlıştır. Ancak dil öğrenmek demek, o dilin gramer kurallarını ezberlemek de değildir. Konuyla ilgili bir bilim insanının görüşlerine bakalım:

1. Anadilini öğrenen bir çocuğun dilbilgisi kurallarına gerek duymadığı tezi doğru değildir. Çocuk, ilkokula gidinceye kadar dört temel beceriden dinleme anlama ve konuşma becerilerini öğrenir. Okuma ve yazma becerilerini öğrenmek üzere okula gider. Anadilinin inceliklerini öğrenmek için de dilbilgisi kurallarını öğrenir. Yalnız çocuğun ve yabancı dil öğrenen birinin dilbilgisi kurallarını öğrenmesi arasında önemli bir fark vardır. Çocuk anadilini belli bir ölçüde öğrendikten sonra dilbilgisi öğrenir. Ezber olarak bilinçsiz bir biçimde kullandığı kurallar, bilinçli bir duruma gelir ve anadilini daha bilinçli olarak tanır. Yabancı dil öğrenen bir kimse de karşılaşılan durum ise bunun tersidir. Önce dilbilgisi kuralları öğrenilir ve bu kurallar yardımıyla dildeki dört beceri geliştirilmeye çalışılır.

2. Anadilin öğrenilmesi sırasında, öğrenilen tüm kelime ve kurallar hiçbir engele rastlamadan beyne yerleşirler. Oysa yabancı dil öğrenen bir kimsenin zihninde öncelikle kendi anadiline ait bilgiler yerleşiktir. Yabancı dil, anadilin üzerine inşa edilmek zorundadır. Bu durum bilinçaltında yeni analiz ve sentez işlemlerini gerektirir. Yabancı dilin kurallarını öğrenmek, anadili ile karşılaştırmak, bilinçaltının yaptığı analiz ve senteze yardımcı olmak yönünden çok yararlıdır. Böylece anadili ile öğrenilen dili gerçek anlamda öğrenebilmek, temel dört becerideki işlevlerin tamamını yerine getirebilmek için dilbilgisi gereklidir.

²⁸ Demirel, Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler, s.31-34; Hengirmen, Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi. s. 51-52.

Burada sorulması gereken sorular yalnızca şunlardır: Dilbilgisi nerede, ne zaman, ne kadar gereklidir?

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere dilbilgisi amaç değil, araçtır. Ancak, yüzyıllar boyu bu durum yanlış anlaşılmiş ve dilin kendisi öğretileceği yere, dilbilgisi kuralları öğretilmiştir. Amaç, araç durumuna gelmiş dilin kurallarını bilen, ama öğrendiği dili konuşamayan, okuduğunu anlamayan insanlar yetiştirilmiştir. Günümüzde bile orta ve yükseköğretimde bu yanlış yol izlendiği için yabancı dil öğretimi bir çıkmaza girmiştir. Gençlerin enerjileri, zamanları ve devletin milyarları boşa harcanmaktadır.

Dilbilgisi öğrenilen dilin temel kurallarını işleyiş düzenini kavramaya yardımcı olacak kadar öğretmek yeterlidir.²⁹

Konuyla ilgili olarak Arapça kitaplarının yazarları şöyle yazmaktadır. "Arapça'nın meslek dersi olma özelliği bu dersin gramer bilgisi şeklinde okutulması sonucunu doğurdu. Gramer kaideleri ağırlıklı olarak okutulup öğretiliyor, gramer kaidelerinin izahı ve tahlil için okunan metinler ise, adeta bir ders gibiydi. Metin ayrı, gramer ayrı ve her ikisinde de maksadın kavaid öğrenmekten ibaret olduğu acayip bir Arapça öğretimi yıllarca sürüp gitti."³⁰

Yazarlar bu yanlışın yıllarca sürüp gittiğini ve artık bunun terk edilmesini söylüyorlar. Maalesef, bu durum bugün de sürüp gitmektedir. Hâlbuki bir dilin dilbilgisi kurallarını bilmek, o dili bilmek demek değildir. Bir dili bilmek, o dilde konuşulduğunda ve okuduğunda anlama, konuşabilme ve yazabilme becerilerini kazanmak demektir. Bu sebeple dilbilgisi öğretimi amaç olmaktan çıkmalı ve bir araç olarak öğretilmelidir.

SONUÇ

Arapça bizim için bir yabancı dildir ve yabancı dillerin gelişmiş öğretim yöntem ve teknikleri ile öğretilmelidir. Dil bir bütündür ve o bütünlüğü ile öğrenilmeli ve öğretilmelidir. Bu nedenle (özellikle başlangıç döneminde), tüm yabancı dil öğretiminde kabul edilen dört temel beceri olan, dinleme, anlama, okuma, konuşma, yazma becerilerinin kazandırılması hedeflenmelidir.

KAYNAKLAR

Aydın, Mehmet Zeki, "Arapçayı Nasıl Öğretilim?", **Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar**, MEB İstanbul, 2000, s.53-68.

Aydın, Mehmet Zeki, "Eğitimde Program Geliştirme ve Arapça Programı Üzerine" **CÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sivas 1996, sayı:1, ss.123-142.

²⁹ Hengirmen; Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi. s.52-53.

³⁰ Maksutoğlu, Mehmet ve Cebeci, Suat, **Arapça Öğretiminde Rehber Kitap**, İst. 1986, s.7.

- Aydın, Mehmet Zeki, **Din Öğretiminde Yöntemler**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2011.
- Bilgin, Beyza, **Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi**, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara 1990.
- Bloom, B. S. vd., **Taxonomie des Objectifs Pédagogiques, Domaine Affectif, Tome:2:**, Traduit par Marcel Lavallee, Montreal (Québec, Kanada) 1969.
- Budak, Yusuf, **İletişimci Yaklaşımın Yabancı Dil Eğitim Programlarındaki Yeri**, Hacettepe Ü SB Y.Lisans Tezi, Ank.1992.
- Büyükkaragöz, Savaş ve Çivi, Cuma, **Genel Öğretim Metotları**, Konya 1994.
- Cemal, Yıldırım, **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**, MEB. İst. 1973.
- Defeldre-Hincq, Mar-e-France, **Définition et Taxonomie des Objectifs Pédagogiques**, Liège (Belçika) 1996.
- Demircan, Ömer, **Dünden Bugüne Türkiye'de Yabancı Dil**, Remzi Kitabevi, İst. 1988.
- Demirel, Özcan, **Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler**, Ank. 1990
- Doğan, Hıfzı, **Analiz ve Program Hazırlama**, Ankara 1982.
- Ertürk, Selahattin, **Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara 1975.
- Hengirmen, Mehmet, **Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi**, baskı yeri ve tarihi yok.
- Hüseyin Akıncı vd. **Modern Usullerle Arapça Serisi Öğretmen Kılavuzu**, Ankara1993
- Légender, Renald, **Dictionnaire Actuel l'Education**, Librairie Larousse, Paris 1988.
- Maksutoğlu, Mehmet ve Cebeci, Suat, **Arapça Öğretiminde Rehber Kitap**, İst. 1986.
- Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, **İmam Hatip Lisesi Anadolu İmam Hatip Lisesi Yabancı Dil Ağırlıklı İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Programları**, Ankara 1999.
- Oğuzkan, Ferhan, **Eğitim Terimleri Sözlüğü**, TDK Yay., Ankara1981.
- Önder, N. Kemal, **Öğretimde Program, İlke ve Yöntemler**, Konya 1986.
- Sönmez, Veysel, **Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı**, Ankara1986.
- Tekin, Halil, **Eğitimde Ölçme Değerlendirme**, 7. Baskı, Ankara 1993.
- Varış, Fatma, "Program Geliştirmeye Sistemik Yaklaşım", **Eğitim Bilimlerinde Çağdaş Gelişmeler**, Eskişehir 1991, ss.13-19.
- Varış, Fatma, **Eğitimde Program Geliştirme**, Ankara1988.